

ПОВІДОМЛЕННЯ

С. Г. Даневич
Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського
м. Київ

ПУБЛІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ІНСТИТУТУ РУКОПISУ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО (1998–2004). АНАЛІТИЧНИЙ ОГЛЯД

Запропонована бібліографія наукових праць співробітників Інституту рукопису НБУВ за 1998–2004 рр. надає уявлення про ґрунтовну та послідовну наукову діяльність, яку здійснює колектив, досліджуючи та популяризуючи значний за обсягом та змістовим наповненням власний рукописний фонд. Беручи активну участь у виконанні таких наукових тем бібліотеки, як “Рукописна спадщина діячів науки і культури України: джерелознавчі дослідження та археографічний опис” та “Книжкові та рукописні пам’ятки: історико-культурні дослідження бібліотечних зібрань, колекцій та рідкісних видань”, співробітники Інституту всебічно досліджують джерельну базу для вивчення вітчизняної історії та культури, зокрема рукописно-книжної спадщини України. Багатофункціональна діяльність Інституту, який складається з трьох відділів, з яких два є науковими, зокрема відділ кодикології та кодикографії та відділ джерелознавства, пояснює значну тематичну розмаїтість видань Інституту: від монографічних видань – до науково-довідкових (покажчики, каталоги тощо). Продовжуване видання Інституту – збірник “Книжкова та рукописна спадщина України”, започаткований ще 1993 р., вміщує аналітичні дослідження фондів НБУВ, публікації оригінальних документів, тематичні повідомлення. Ґрунтовні джерелознавчі студії повертають сучасності забуті імена видатних діячів вітчизняної та світової науки й культури.

Анотована бібліографія

Бібліотеки Києва в період нацистської окупації (1941–1943). Дослідження. Анотований покажчик. Публікації документів / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Ін-т рукопису,

© С. Г. Даневич, 2004

Держ. ком. арх. України, Центр. держ. арх. вищих органів влади та упр. України; Уклад. Л.А. Дубровіна, Н.І. Малолетова; Редкол. О.С. Онищенко (голова) та ін. – К., 2004.– 813 с.– (Б-ки України під час Другої світової війни).– ISBN 966-02-3364-7.

У виданні вперше представлені документи з історії бібліотек Києва періоду нацистської окупації 1941–1943 рр. Оперативного штабу окупованих східних областей, рейхскомісара України, Київської міської управи, які зберігаються в київських архівах.

Подані документи про нацистську діяльність щодо бібліотек у Києві та Україні в цілому.

Висвітлені основні напрями нацистської політики в галузі культурного освоєння окупованих територій, організації “захисту” та переміщення книжкових культурних цінностей, аспекти використання книжкових фондів.

Видатні вчені Національної академії наук України. Особові архівні та рукописні фонди академіків і членів-кореспондентів у Національній бібліотеці України імені В.І. Вернадського (1918–1998) : Путівник / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т рукопису, Ін-т архівознавства; Укладачі О.С. Боляк та ін.; Редкол. О.С. Онищенко (голова) та ін.– К., 1998.– 307 с.– ISBN 966-02-0537-6.

У Путівнику подаються дані про склад і зміст документів особових архівних фондів академіків та членів-кореспондентів НАН України, що відклялися в результаті цілеспрямованої збирацької діяльності бібліотеки за 80 років і зберігаються у фондах Інституту рукопису та Інституту архівознавства НБУВ.

Дубровіна Л.А., Онищенко О.С. Історія Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, 1918–1941 / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського.– К., 1998.– 336 с.– ISBN 966-02-0702-6.

У монографії висвітлюється історія Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського (1918 – початок 1941) – інформаційного науково-дослідного, культурного центру, державного сховища рукописної спадщини, творів друку та документів, наукової колекції світової літератури. Залучаючи до обігу нові джерельні матеріали, автори досліджують період заснування бібліотеки та основні напрями її діяльності, повертають науці і культурі забуті імена.

Корній Л.П., Дубровіна Л.А. Болгарський наспів з рукописних нотолінійних Ірмолоїв України кінця XVI–XVII ст. / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Ін-т рукопису, Ін-т укр.

археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського, М-во культури і мистецтв України. Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського; Передм. П.С. Соханя; Відп. ред. О.С. Онищенко.– К., 1998.– 324 с.– ISBN 5-7702-0828-7.

Публікація церковних монодичних піснеспівів болгарського наспіву, зафіксованих в українських та білоруських нотолінійних Ірмолях кінця XVI–XVII ст. з книгосховищ міст Києва та Львова. Подано дослідницькі матеріали про болгарський наспів, кодикологічне вивчення та археографічний опис нотолінійних Ірмолоїв, з яких узяті зразки болгарського наспіву.

Музичний архів М.Д. Леонтовича : Каталог / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т рукопису; М-во культури і мистецтв України. Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського; Уклад. Л.П. Корній, Е.С. Клименко; Вступ. ст. Л.П. Корній; Відп. ред. Л.А. Дубровіна.– К., 1999.– 114 с.– (З історії музичної спадщини України).– ISBN 966-02-1058-2.

Каталог складений з археографічних описів нотних рукописів духовних і світських творів класика української музики кінця XIX – початку XX ст. М.Д. Леонтовича, які зберігаються у фондах Інституту рукопису НБУВ.

Архівні установи України : Довідник / Держ. ком. арх. України, М-во культури і мистецтв України, НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського; Авт.-укл. О.І. Алтухова, С.І. Андросов, Л.С. Анохіна та ін.; Упоряд. Г.В. Боряк та ін.; Редкол. О.С. Онищенко, Р.Я. Пиріг (співголови) та ін.– К., 2000.– 259 с.– (Архівні зібрання України. Спеціальні довідники).– ISBN 966-02-1455-3.

Видання подає відомості про державні центральні, обласні та галузеві архіви, найзначніші рукописні підрозділи бібліотек, академічних інститутів та університетів України, що мають право постійного зберігання документів. Описові статті містять коротку адміністративну інформацію, історію архівної установи, дані про обсяги, склад та зміст фондів, основну бібліографію.

Пересопницьке Євангеліє, 1556–1561. Дослідження. Транслітерований текст. Словопоказчик / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т укр. мови, Укр. мовно-інформаційний центр; Вид. підготувала І.П. Чепіга за участю Л.А. Гнатенко; Наук. ред. В.В. Німчук; Редкол.: О.С. Онищенко (голова) та ін. – К., 2001.– 700 с.– ISBN 966-02-2138-X.

Видання одного з перших перекладів українською мовою канонічного

евангельського тексту – Пересопницького Євангелія – містить мовознавче, археографічне та кодикологічне дослідження пам'ятки, транслітерованій текст та словопоказчик. У повному обсязі публікується вперше.

Канцедикас А., Сергеева И. Альбом еврейской художественной старины Семена Ан-ского = The Jewish Artistic Heritage Album by Semyon An-sky.– М., 2001.– 335 с.: ил. – (Шедевры еврейского искусства).– Текст параллельно на рус. и англ. яз.– ISBN 5-93273-048-X

Публікація “Альбома еврейской художественной старины”, підготовленого до друку в 1918 р. відомим єврейським письменником, етнографом та громадським діячем Семеном Ан-ським.

Шолохова Л.В. Фоноархів єврейської музичної спадщини. Колекція фонографічних записів єврейського фольклору із фондів Інституту рукопису : Анот. кат. фоноциліндрів та нотних і текстових розшифровок / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського; Редкол.: О.С. Онищенко (голова) та ін.– К., 2001.– 842 с.– ISBN 966-02-2037-5.

Каталог унікальної колекції фонографічних валиків з фондів НБУВ репрезентує музичний фольклор євреїв Східної Європи. Вперше вводиться в науковий обіг значний за обсягом матеріал, зібраний під час етнографічних експедицій під керівництвом видатних діячів єврейської культури С. Ан-ського (1912–1914) та М. Береговського (1929–1947) на території України та Білорусії. До фоноархіву увійшли також фоноциліндри з приватних колекцій композитора Ю. Енгеля і фольклориста З. Кісельгофа, матеріали слухача Курсів сходознавства І. Лур'є з Палестини.

Особові архівні фонди Інституту рукопису : Путівник / Авт. кол. О.С. Боляк, С.О. Булатова, Т.І. Воронкова та ін.; Редкол.: О.С. Онищенко (відп. ред.) та ін.; НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Ін-т рукопису.– К., 2002.– 766 с.– ISBN 966-02-2569-5.

Видання репрезентує склад та зміст 264-х особових архівних фондів Інституту рукопису НБУВ.

Києво-Могилянська академія в документах і рідкісних виданнях з фондів Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського. Каталог. Вип. 2. Документи з історії Києво-Могилянської академії за матеріалами фондів Інституту рукопису (1615–1817) / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського. Ін-т рукопису; Археогр. опрацювання Т.В. Міцан; Редкол.: Л.А. Дубровіна (відп. ред.) та ін.– К., 2003.– 479 с.– ISBN 966-02-2942-9.

До каталогу увійшли документи про діяльність першого навчально-просвітницького закладу України – Києво-Могилянської академії (Київської академії), універсали гетьманів про надання прав Києво-Братському монастирю, грамоти і привілеї російських царів, польських королів, духовні заповіді на користь Академії, матеріали навчального процесу, фінансово-економічні документи, витяги та виписки різноманітного характеру з інших джерел, які мають відношення до історії існування та діяльності Академії.

Гнатенко Л.А. Слов'янська кирилична рукописна книга XV ст. з фондів Інституту рукопису Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського : Каталог / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського, Ін-т рукопису; Редкол.: О.С. Онищенко (голова) та ін.– К., 2003.– 274 с.: іл.– ISBN 966-02-2977-1.

У каталозі представлено археографічні описи 57 слов'янських рукописних кодексів та уривків XV ст. кириличного письма з фондів Інституту рукопису НБУВ. До описів укладено розширений науково-довідковий апарат.

Дубровіна Л.А., Онищенко О.С. Історія Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського, 1941–1964 / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського.– К. : Наук. думка.– 2003.– 357 с.– (Проект “Наукова книга”).– ISBN 966-00-0033-2.

Видання присвячене історії Національної бібліотеки імені В.І. Вернадського від 1941 до 1964 рр., зокрема, простежено процес деструкції бібліотеки в 1941–1943 рр., спричинений війною, відродження бібліотеки в повоєнний час, її розвиток у 50-х та на початку 60-х років як найбільшої державної публічної культурно-просвітницької бібліотечної установи України.

Рукописна та книжкова спадщина України / НАН України. Нац. б-ка України імені В.І. Вернадського, Ін-т рукопису; Редкол.: Л.А. Дубровіна (відп. ред.) та ін.– К., 1993– .– ISBN 966-02-2780-9.

Вип. 4.– 1998.– 304 с.– ISBN 966-02-0930-4.

До збірника увійшли статті, присвячені історії заснування НБУВ та основним напрямам її діяльності, описам колекційних зібрань, зокрема українсько-білоруського роду Хрептовичів, бібліотек Яблоновських та Вишневецького замку, грецьких книжкових колекцій тощо.

Вип. 5.– 2000.– 173 с.– ISBN 966-02-1646-7.

Публікації збірника присвячені вивченню змісту та історії архівних і книжкових фондів, зокрема, бібліографічним раритетам архівознавства (навчальна література з архівної справи 20–30-х років XX ст.); виданням Біблії, що виходили впродовж п'яти століть у різних країнах і становлять

своєрідну колекцію Святого Письма у НБУВ; російсько-єврейським періодичним виданням другої половини XIX ст. як фундаменту створення єврейської історичної школи; дослідженням історії книжкової колекції графів Хрептовичів та зібрання Я.С. Яблоновського; долі книжкових фондів Бібліотеки Академії наук УРСР у період окупації Києва у 1941–1943 рр., поверненню культурних цінностей в Україну тощо.

Вип. 6.– 2000.– 213 с.– ISBN 966-02-1794-3.

У статтях збірника висвітлюється життєвий і творчий шлях відомого українського громадського діяча В.П. Науменка, діяльність педагога й музичного фольклориста П.Д. Демуцького та одного з фундаторів Української академії наук, філолога Є.К. Тимченка. Розвиток культурологічного процесу в Україні простежується у мистецтвознавчих розвідках, присвячених Шевченкіані академіка О.П. Новицького, історії українських нотних видань 1917–1923 рр., становленню та розвитку графічного лубка. Серед інших досліджень – історія окремих бібліотечних зібрань та особистих архівних фондів – фамільного архіву родини Скоропадських; матеріали про склад та зміст рукописної і книжкової спадщини баронів де Шодуар тощо.

Вип. 7.– 2002.– 262 с.– ISBN 966-02-2781-7.

На нових джерельних матеріалах автори статей досліджують, зокрема, історію приватного зібрання магнатів Яблоновських, рукописи музично-сценічних творів сучасних композиторів, діяльність часопису “Рада”, епістолярну спадщину Києво-Могилянської академії та видатних діячів української науки й культури М.І. Петрова та Ф.Р. Штейнгеля. Аналітичному осмисленню рукописної та книжкової спадщини сприятимуть публікації оригінальних документів, серед яких універсали, привілеї, купчі тощо.

Вип. 8.– 2003.– 285 с.– ISBN 966-02-3147-4.

Статті збірника репрезентують зміст та склад фондів ІР НБУВ, зокрема, фамільні архіви лівобережної шляхти XVII–XVIII ст., польського шляхетського роду Болсуновських, особовий фонд історика та археолога В. Данилевського. Об'єктом досліджень стали мовознавчі розвідки про характерні риси східнослов'янських мовних редакцій у церковнослов'янських пам'ятках XVI ст., структуру, оформлення та текстовий аналіз півних богослужбових книг, мову нотаріальних документів італійських греків XII–XIII ст., її текстові та граматичні особливості, студії про українську книжкову графіку, розвиток нумізматичних досліджень наприкінці XIX – на початку XX ст., про кооперативно-просвітницьку діяльність М. Балліна. Серед нових публікацій – епістолярії письменника Д. Мордовця та громадського діяча, мецената Є. Чикаленка, письменника І. Сенченка та літературознавця В. Півтораки, невідомі документи про діяльність фундатора відділу україніки НБУВ П.Я. Стебницького.

Вип. 9.– 2004.– 285 с.– ISBN 966-02-3475-9.

Автори статей збірника на основі вивчення архівних та книжкових фондів НБУВ розкривають такі важливі для української науки та культури питання, як рукописна спадщина Комісії ВУАН для вивчення продукційних сил України, фонди архівних установ України як джерело з історії розвитку біологічної науки, архівні документи Синайського монастиря св. Катерини у Єгипті, директивно-розпорядчі акти щодо діяльності Києво-Могилянської академії тощо. Історію бібліотек та історичних колекцій репрезентують дослідження С.О. Булатової (бібліотека С.Я. Яблоновського), Ю.П. Ясіновського (друкарня і бібліотека Святоуспенської Унівської лаври). Джерельною базою рубрики “Публікація документів” стали матеріали архіву Київського митрополита Тимофія (Щербацького), епістолярна спадщина Л. Жебуньова. Започатковані нові рубрики – “Інноваційні технології в бібліотечній та архівній справі” та “Повідомлення”.